

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Budjettikatsaus

2009

Syyskuu 2008

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Budjettikatsaus

2009

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO

Puhelin 09 160 01 tai 09 578 11 (vaihde)

Telefaksi 09 160 33123

Virallinen sähköposti: valtiovarainministerio@vm.fi

Viestintä: vm-viestinta@vm.fi

Henkilökohtainen s-postiosoite: etunimi.sukunimi@vm.fi

Internet www.vm.fi

Tilaukset: VM/Budjettiosasto, puh. 09 160 33103

Taitto VM/Viestintä, Anitta Railonkoski

ISBN: 978-951-804-849-0 (nid.)

ISBN: 978-951-804-850-6 (pdf)

Edita Prima Oy, Helsinki 2008

Suomen 200. budjetti

Syksyn 2009 talousarvioesitys on Suomen 200. talousarvioesitys. Ensimmäinen, vuotta 1810 koskeva talousarvioesitys valmistui Suomen suuriruhtinaskunnan hallituskonseljissa 25. toukokuuta 1810 ja sen hyväksyi keisari Aleksanteri I. Ensimmäisen budjetin loppusumma oli 2 452 241 hopearuplaa ja se oli selvästi ylijäämäinen, sillä arvioidut menot (1 583 332 hopearuplaa) olivat vain kaksi kolmannesta tulojen summasta. Suuri ylijäämä johtui siitä, että kaikkia tulossa olevia menoja ei vielä budjettiesitystä laadittaessa voitu arvioida. Niihin kuuluivat muun muassa sotaväen lakkautuspalkat ja suuriruhtinaskunnan hallintokoneiston rakentamisen aiheuttamat kulut.

Oma budjetti vahvisti keisarin Porvoon valtiopäivillä 1809 antaman lupauksen, että Suomella oli oleva oma valtiontaloutensa. Se merkitsi sitä, että Suomessa kerättävät verot käytettiin maan omiin tarpeisiin, mutta myös sitä, että niillä oli tultava toimeen. Oma valtiontalous oli jatkossa Suomen vähitellen vahvistuvan itsehallinnon tärkeä perusta. Se teki mahdolliseksi oman valtiokoneiston rakentamisen ja omaleimaisen taloudellisen kehityksen. Oma valtiontalous pohjusti tietä valtiolliseen itsenäisyyteen.

Suomen valtion ensimmäisen talousarvioesityksen valmisteli hallituskonseljin valtiovaraintoimituskunta. Vuoden 1809 lokakuussa toimintansa

Suomen 200. budjetti

aloittanut konselji oli Suomen suuriruhtinaskunnan ylin hallintoelin. Vuonna 1816 sen nimi vaihtui senaatiksi, ja vuonna 1918 senaatista tuli valtioneuvosto ja samalla toimituskunnista tuli ministeriöitä. Valtiovarain-toimituskunnasta tuli valtiovarainministeriö, jonka keskeisiin tehtäviin kuului jatkossakin valtion budjettiesityksen valmistelu.

Ensimmäistä talousarvioesitystä laadittaessa noudatettiin Ruotsin valtion tulo- ja menoarvion laadintatapoja ja pääosin vuoden 1696 menosäännön rakennetta. Keisari oli Porvoon valtiopäivillä luvannut pitää voimassa maan lait ja omistusoikeuden rikkumattomuuden ja siten Venäjän yhteyteen suuriruhtinaskuntana liitetyssä Suomessa noudatettiin perustaltaan ruotsalaista lakia ja hallintokäytäntöä. Tämä vaikutti jatkossa ratkaisevasti Suomen valtiolliseen ja yhteiskunnalliseen kehitykseen. Tämän kehityksen tärkeä ainesosa oli oma valtiontalous, oma budjetti.

Kuva: Suomen kansallismuseo, Outi Järvinen

Sisältö

Finanssipolitiikka tukee kasvua	9
Taulukko Kansantalouden kehitys	9
Taulukko Julkinen talous	10
Finanssipolitiikan linja hallitusohjelmassa	11
Osaamiseen panostetaan	12
Pienimpiä sosiaalietuuksia korotetaan	12
Taulukko Budjettitalouden määrärahat hallinnonaloittain	13
Taulukko Eräät etuudet kuukaudessa vuonna 2009	14
Taulukko Eräiden julkisten palveluiden keskimääräiset kustannukset vuonna 2006	14
Veroratkaisuilla tuetaan talouskasvua ja työllisyyttä	15
Taulukko Vuoden 2009 tuloveroasteikko	15
Kuvio Palkkatulon veroaste	16
Talousarvioesitys vaalikauden menokehityksen mukainen	17
Kuvio Budjettitalouden menot ja vaalikauden kehys	17
Verotulojen kasvu hidastuu	18
Taulukko Budjettitalouden määrärahat hallinnonaloittain	19
Kuvio Mihin veroeurot käytetään?	20
Kuvio Mistä veroeurot tulevat?	20
Budjetti lievästi ylijäämäinen	21
Kuvio Valtionvelka	21
Valtiontalouden EU-tulot ja -menot vuosina 2007-2009	22
Taulukko Yhteenveto valtion ja EU:n välisistä maksuvirroista	23
Tulevaisuuden haasteisiin vastataan	24
Kuvio Väestöllinen huoltosuhde	26
Kuvio Valtion henkilöstön poistumaennusteet ja tuottavuusohjelman henkilöstövähennykset	27
Kuntatalouden hyvän tilanteen uhkana heikentyneet talousnäkömät	28
Kuvio Kuntien vuosikate, poistot ja nettoinvestoinnit	28
Poimintoja vuoden 2009 budjettiesityksestä	30

Finanssipolitiikka tukee kasvua

Suomen taloudessa pitkään jatkunut voimakas kasvu on hidastumassa nopeasti maailmantaloudessa jo alkaneen hiipumisen myötä. Kotimaassa kokonaistuotannon arvioidaan lisääntyvän lähes 3 prosenttia vuonna 2008, mutta hidastuvan 2 prosenttiin vuonna 2009. Nopeutunut inflaatio ja heikkenevä kustannuskilpailukyky yhdessä kansainvälisen talouden heikkenemisen kanssa muodostavat suurimmat uhat vakaan talouskasvun jatkumiselle. Työllisyyden kohentuminen on jatkunut vuonna 2008, ja työllisyysasteen ennakoitaan nousevan runsaaseen 70½ prosenttiin. Vuonna 2009 työllisyyden kehitys hidastuu ja työllisyysasteen ennakoitaan pysyvän kuluvan vuoden tasolla. Inflaatio on alkuvuonna nopeutunut tuntuvasti, ja kuluttajahintojen arvioidaan nousevan tänä vuonna runsaat 4 %. Vuonna 2009 inflaation arvioidaan hidastuvan 2,8 prosenttiin, kun hintojen nousua kerta-luonteisesti kiihdyttäneiden tekijöiden vaikutus poistuu.

Nopea talouskasvu ja hyvä työllisyystilanne ovat parantaneet julkisen talouden rahoitusasemaa tuntuvasti viime vuosina. Julkinen talous sisältää valtion ja kuntien lisäksi merkittävästi ylijäämäisen työeläkesektorin ja muut sosiaaliturvarahastot. Koko julkisen talouden ylijäämäksi arvioidaan 5 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen vuonna 2008. Tänä vuonna julkisen talouden nettoluotonanto jää hieman viimevuotista heikommaksi, koska samanaikaisesti tulojen kasvun kanssa myös julkiset menot ovat lisääntyneet. Suhdannäkymien heikentyessä ylijäämän arvioidaan supistuvan tuntuvasti vuonna 2009. Kansantalouden tilinpidon mukaisen valtiontalouden ylijäämän ennustetaan olevan vajaa 2 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen vuonna 2008, ja pienenevän runsaaseen ½ prosenttiin vuonna 2009.

Kansantalouden kehitys

	2005	2006	2007*	2008**	2009**
Bruttokansantuote käyvin hinnoin, mrd. euroa	157,3	167,0	179,7	191,5	200,1
Bruttokansantuote, määrän muutos, %	2,8	4,9	4,5	2,8	1,8
Työttömyysaste, %	8,4	7,7	6,9	6,2	5,9
Työllisyysaste, %	68,0	68,9	69,9	70,6	70,6
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	0,9	1,6	2,5	4,1	2,8
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	3,4	3,8	4,3	4,4	4,6

Kokonaisuutena finanssipolitiikka on talousarvioesitykseen sisältyvien veroratkaisujen myötä kokonaiskysyntää ja kasvua tukevaa vuonna 2009. Hallitusohjelman mukaiset, työllisyyden parantamiseen tähtäävät työn veronkevennykset sopivat hyvin heikkenevään suhdannekuvaan.

Julkinen talous

keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan

	2005	2006	2007*	2008**	2009**
Verot ja sosiaaliturvamaksut, % BKT:sta	43,8	43,4	42,8	42,3	41,3
Julkisyhteisöjen menot, % BKT:sta	50,4	48,9	47,3	46,8	47,1
Nettoluotonanto, % BKT:sta	2,7	4,0	5,3	5,0	3,5
— valtionhallinto	0,4	0,9	2,1	1,8	0,7
— paikallishallinto	-0,6	-0,2	-0,1	0,1	0,0
— työeläkelaitokset	2,9	3,2	3,0	2,9	2,7
— muut sosiaaliturvarahastot	0,0	0,2	0,3	0,2	0,1
Julkisyhteisöjen velka, mrd. euroa	65,0	65,5	64,1	61,1	61,3
— % BKT:sta	41,3	39,2	35,1	31,9	30,6
Valtionvelka, mrd. euroa	60,0	58,9	56,1	53,7	53,7
— % BKT:sta	38,2	35,3	31,2	28,1	26,8

FINANSSIPOLITIIKAN LINJA HALLITUSOHJELMASSA**Huhtikuu 2007**

- Julkisen talouden kestävyuden turvaamiseksi hallitus sitoutuu Suomen voimassa olevan vakausohjelman mukaiseen toimintalinjaan valtiontalouden vahvistamiseksi. Tavoitteena on, että työllisyyttä tukevien rakenteellisten uudistusten ansiosta valtiontalouden muodostuu yhtä prosenttia bruttokansantuotteesta vastaava rakenteellinen ylijäämä vaalikauden lopussa.
- Väestön ikääntymisestä aiheutuvaa painetta julkiseen talouteen rajoitetaan talouden kantokykyä vahvistamalla ja vastuullisella meno- ja veropolitiikalla.
- Julkisten menojen kasvun hillinnässä tärkeimpiä ovat kunta- ja palvelurakennemuudistus sekä valtion tuottavuusohjelma, jonka toteuttamista hallitus jatkaa.
- Menonlisäykset ja veronkevennykset ajoitetaan siten, että vakaa suhdannekehitys ei vaarannu ja ylijäämätavoite saavutetaan.
- Hallitus lähtee siitä, että valtiontalouden alijäämä ei edes poikkeuksellisen heikon talouskehityksen oloissa saa ylittää 2 ½ % bruttokansantuotteesta.
- Hallitus jatkaa ja kehittää kehysmenettelyä. Hallitus sitoutuu siihen, että kehyksen piiriin kuuluvat valtion menot ovat vuonna 2011 enintään 1,3 miljardia euroa suuremmat kuin 8.3.2007 päätetyssä valtiontalouden kehityksessä.
- Hallitus sitoutuu noudattamaan asettamaansa menosääntöä ja siihen perustuvaa ensimmäistä 25.5.2007 päätettyä kehyspäätöstä vuosille 2008-2011. Hallitusohjelman mukaisia toimenpiteitä toteutetaan siinä määrin, kuin se on kehyspäätöksen puitteissa mahdollista.
 - Kehyksen ulkopuolelle jäävät pääasiassa suhdanteiden mukaan muuttuvat menot lukuun ottamatta menoperusteiden muutosten vaikutuksia, valtionvelan korkomenot sekä eräät menot, joiden rajoittaminen kehyksillä ei ole finanssioliittisesti perusteltua.
 - Lisätalousarvioesitykset sisältyvät kehyksiin.
 - Kokonaiskehyksestä varataan vuosittain 300 milj. euroa lisätalousarvioesityksiä varten. Lisäksi kehyksestä varataan 200 milj. euroa jaettavaksi hallituksen ensimmäisen kehyspäätöksen yhteydessä tai myöhemmin.
 - Osakkeiden vuotuisten myyntitulojen ylittäessä 400 milj. euroa, voidaan ylityksestä enintään 25 prosenttia, kuitenkin enintään 150 milj. euroa käyttää kertaluonteisiin osaamista, innovaatioita ja talouden kasvua edistäviin investointeihin kehyksen estämättä, ellei erityisiä muita syytä ole.
 - Jos menojen taso lisätalousarvioiden jälkeen jää kehystason alle, voidaan erotus, kuitenkin enintään 100 milj. euroa, käyttää seuraavana vuonna kertaluonteisiin menoihin kehyksen estämättä.

Osaamiseen panostetaan

Hallitus vahvistaa talouden innovaatiokapasiteettia strategisilla osaamispanostuksilla valikoituihin kohteisiin, tukee osaamisen kehittymistä ja parantaa uuden riskipitoisen yritystoiminnan syntymisen ja kasvun edellytyksiä.

Yliopistoihin tehdään mittavia panostuksia. Vuoden 2009 elokuussa aloittavan Aalto-yliopiston toimintaan kohdennetaan 13,9 milj. euroa ja peruspääomaan 200 milj. euroa. Yliopistojen toimintamenot kasvavat 20 milj. euroa hallitusohjelman mukaisesti. Lisäksi julkisoikeudellisiksi laitoksiksi vuoden 2010 alusta muutettavien yliopistojen maksuvalmiuden ja käyttöpääoman turvaamiseen suunnataan 50 milj. euroa vuonna 2009.

Ikäluokkien pienenemisen johdosta säästyvät varat kohdennetaan perusopetuksen laadun kehittämiseen, jolloin tähän kohdistetut määrärahat kasvavat runsaalla 20 milj. eurolla. Lisäys kohdentuu mm. opetusryhmien koon pienentämiseen sekä tuki- ja erityisopetukseen.

Matalapalkkatuen laajentamiseen varatuista varoista 15 milj. euroa suunnataan tukemaan työvoiman kohtaantoon liittyvien ongelmien ratkaisua. Ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen opiskelijapaikkoja lisätään sekä maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavaa koulutusta laajennetaan. Metsäalan osaavan työvoiman turvaamiseksi metsäkonealan koulutukseen kohdennetaan lisärahoitusta 4 milj. euroa. Yhteensä ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijapaikat kasvavat yli 4 000 opiskelijalla, ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijapaikat noin 400 opiskelijalla sekä metsäalan oppisopimuskoulutuksen ja työvoimapolitiittisen koulutuksen paikat yli 200 opiskelijalla. Myös maahanmuuttajataustaisten opettajien pätevyttämiskoulutukseen lisätään varoja. Rahoitusta suunnataan myös nuorten syrjäytymisen ehkäisyä ja työllisyyttä edistäviin toimenpiteisiin, kuten työpajatoimintaan.

Pienimpiä sosiaalietuuksia korotetaan

Talousarvioesityksen määrärahat ilman valtionvelan vähentämistä ovat yhteensä 45,8 mrd. euroa, josta valtionvelan korkomenoja on 2,4 mrd. euroa. Hallinnonalojen määrärahat lisääntyvät reaalisesti 1,1 prosenttia vuoden 2008 varsinaisesta talousarviosta. Hallinnonalojen määrärahat kasvavat yhteensä 2,1 mrd. euroa.

Vuoden 2009 talousarvioesityksessä pyritään parantamaan perusturvaa sekä lisäämään hyvinvointia. Pienimpien äitiys-, isyys-, ja vanhempainrahojen sekä sairauspäivärahojen ja kuntoutusrahojen vähimmäismääriä nostetaan työmarkkinatuen

Budjettitalouden määrärahat hallinnonaloittain, mrd. euroa			
	2007 Tilinpäätös	2008 Budjetoitu	2009 Esitys
Eduskunta, Tasavallan presidentti ja Valtioneuvosto	0,3	0,2	0,2
Ulkoasiainministeriö	1,0	1,1	1,2
Oikeusministeriö	0,7	0,8	0,8
Sisäasiainministeriö	1,1	1,1	1,2
Puolustusministeriö	2,2	2,5	2,8
Valtiovarainministeriö	6,3	6,9	7,3
Opetusministeriö	6,5	7,3	7,5
Maa- ja metsätalousministeriö	2,7	2,8	2,8
Liikenne- ja viestintäministeriö	1,9	2,2	2,1
Työ- ja elinkeinoministeriö	2,2	2,5	2,3
Sosiaali- ja terveysministeriö	12,8	14,1	14,8
Ympäristöministeriö	0,3	0,3	0,3
Valtionvelan korot	2,3	2,2	2,4
Valtionvelan vähentäminen	2,9	2,5	0,2
Budjettitalouden menot yhteensä	43,3	46,5	45,9
Budjettitalouden menot yhteensä, % BKT:sta	24,2	24,3	22,9

tasolle. Tämä merkitsee noin 170 euron korotusta kuukaudessa. Lasten kotihoidon tuen hoitorahaa korotetaan 20 eurolla kuukaudessa ja yksityisen hoidon tukea 22,67 euroa kuukaudessa. Lapsilisää korotetaan 10 eurolla kuukaudessa kolmannelta lapsesta lukien. Kansalliseen rokotusohjelmaan lisätään erityisesti lasten terveyden kannalta tärkeä rotavirusrokote, mihin varataan 6 milj. euroa.

Apurahansaajille järjestetään sosiaaliturva. Kuntien sosiaali- ja terveystoimen valtionosuuksia lisätään noin 21 milj. euroa mm. vanhustenhuollon palvelujen parantamiseksi ja vaikeavammaisten henkilökohtaisen avun järjestämiseksi. Pitkäaikaisasunnottomien tukipalveluja edistetään.

► Eräät etuudet kuukaudessa¹⁾ vuonna 2009

TÄYSI KANSANELÄKE

1.1.2009 alkaen²⁾

	€/kk
- yksinäinen	582,57
- naimisissa	516,74

LAPSILISÄT

1. lapsi	100,00
2. lapsi	110,50
3. lapsi	141,00
4. lapsi	161,50
5. jne lapsi	182,00
- yksinhuoltajakorotus/lapsi	46,60

SAIRAUSSVAKUUTUKSEN PÄIVÄRAHAT

- sairaus-, äitiys-, isyys- ja vanhempainpäivärahan minimitaso	549,65
--	--------

LASTEN KOTIHOIDON TUKI

- hoitoraha/ lapsi	314,28
--------------------	--------

YKSITYISEN HOIDON TUKI

- hoitoraha/lapsi	160,00
-------------------	--------

TYÖTTÖMÄN PERUSTURVA

- peruspäiväraha	549,65
- työmarkkinatuki	549,65

OPINTOTUKI, ENIMMÄISMÄÄRÄT

Opitoraha*Korkeakouluopiskelijat*

- itsenäisesti asuvat, alle 18-vuotiaat	145,00
- itsenäisesti asuvat, 18 vuotta täyttäneet	298,00

Muissa oppilaitoksissa opiskelevat

- itsenäisesti asuvat alle 18-vuotiaat	100,00
- itsenäisesti asuvat, 18 vuotta täyttäneet	246,00

Asumislisä

- 80 % määritellystä ³⁾ asumismenosta	201,60
--	--------

Opintolainan valtiontakaus

-Korkeakouluopiskelijat	300,00
-------------------------	--------

1) Päiväkohtaisesti määräytyvät etuudet on arvioitu kuukausitasolla.

2) Arvio

3) Asumislisää ei myönnetä asumismenoista, jotka ylittävät 252 euroa.

► Eräiden julkisten palveluiden keskimääräiset kustannukset vuonna 2006

OPETUS- JA SIVISTYSTOIMI

euroa

- perusopetus	5 877	/oppilas
- lukiokoulutus	5 378	/opiskelija
- ammatillinen peruskoulutus	8 569	/opiskelija
- ammattikorkeakoulutus ¹⁾	6 909	/opiskelija
- yliopistokoulutuksen budjettirahoitus ¹⁾	7 386	/opiskelija
- yleiset kirjastot	2,5	/lainaus

SOSIAALIPALVELUT²⁾

- lasten päivähoito	45	/hoitopäivä
- vanhainkotihoito	95	/hoitopäivä

TERVEYDENHUOLTOPALVELUT

Perusterveydenhuolto		
- terveyskeskuskäynti	65	/käynti
- vuodeosastohoito	141	/hoitopäivä
- hammashoito	62	/käynti
Erikoissairaanhoito		
- somaattinen erikoissairaanhoito	714	/hoitopäivä

1) Käytetty full time equivalent-opiskelijäkäsitetä, jossa yli 20 ov/vuosi suorittaneet ja 1. vuoden opiskelijat saavat kertoimen 1, jatko-opiskelijat sekä alle 20 ov/vuosi suorittaneet saavat kertoimen 0,5 ja poissaolevat opiskelijat kertoimen 0.

2) Nettomenot.

Lähteet: Opetushallitus, Opetusministeriö, Stakes ja Tilastokeskus

Veroratkaisuilla tuetaan talouskasvua ja työllisyyttä

Työllisyyttä tukevia veronkevennyksiä jatketaan. Verotusta keventämällä kansalaisten ostovoima kasvaa ja samalla kannustetaan sekä työllistämään että työllistymään. Tämän kautta turvataan talouskasvun jatkumista ja pidemmän aikavälin kasvumahdollisuuksia. Tuloverotusta kevennetään n. 870 milj. eurolla vuonna 2009, minkä lisäksi kompensoidaan ansiotason nousun verotusta kiristävää vaikutusta noin 160 milj. eurolla. Lisäksi tuloveroasteikkoon tehdään 4 prosentin inflaatiotarkistus, joka vähentää valtion verotuloja 340 milj. eurolla. Ansiotason yleisen nousun ja progressiivisen verojärjestelmän seurauksena verotus kiristyy ilman veroperustemuutoksia. Kevennykset toteutetaan lieventämällä tuloveroasteikkoa ja ottamalla käyttöön valtionverotuksen ansiotulovähennyksen korvaava työtulovähennys. Verotusta kevennetään lähtökohtaisesti tasaisesti kaikilla tulotasoilla. Lisäksi uuden työtulovähennyksen avulla veronkevennystä kohdistetaan pieni- ja keskituloisille. Muutokset vähentävät valtion verotuloja yhteensä runsaalla 1,2 mrd. eurolla ja muiden veronsaajien tuloja noin 150 milj. eurolla.

Vuoden 2009 tuloveroasteikko		
Progressiivinen tuloveroasteikko		
Verotettava ansiotulo, euroa	Vero alarajan kohdalla, euroa	Vero alarajan ylittävästä tulon osasta, %
13 100 – 21 700	8	7,0
21 700 – 35 300	610	18,0
35 300 – 64 500	3 058	22,0
64 500 –	9 482	30,5

- ▶ **Kunnallisvero ja sosiaaliturvamaksut keskimäärin 25 % sisältäen palkansaajan työeläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun**
- ▶ **Pääomatulon veroprosentti 28 % ja yhteisöveroprosentti 26 %**

Myös eläketulon verotuksen keventämistä jatketaan, jotta eläkkeiden verotus ei kiristy suhteessa palkkatulon verotukseen. Samalla saatetaan eläkeläispuolisoiden veroaste korkeintaan palkansaajan veroasteen tasolle. Kevennykset toteutetaan säättämällä eläkeläispuolisoiden kunnallisverotuksen eläketulovähennyksen enimmäismäärä määräytyväksi yksinäisen henkilön täyden kansaneläkkeen pohjalta sekä kasvattamalla valtion- ja kunnallisverotuksen eläketulovähennystä. Näiden uudistusten arvioidaan vähentävän verotuottoa runsaat 200 milj. euroa.

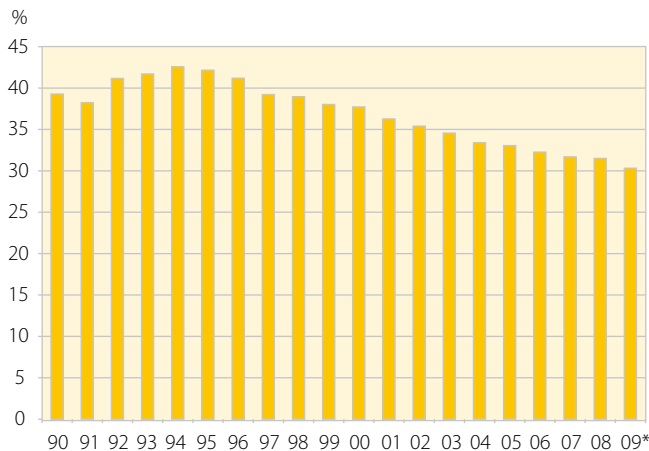
Ruuan arvonlisäveroa alennetaan 12 prosenttiin lokakuun alusta 2009. Vuonna 2009 tämä alentaa verotuottoa 40 milj. euroa ja sen jälkeen vuositasolla 0,5 mrd. euroa.

Tupakan verotusta nostetaan siten, että savukkeiden vero kohoaa 10 % ja sätkätupakan 25 %. Korotukset lisäävät verotuottoa 35 milj. euroa. Veronkorotusten seurauksena savukeaskin hinta nousee keskimäärin 30 senttiä ja sätkätupakkapakkauksen hinta noin 50 senttiä. Veronkorotuksilla pyritään vähentämään erityisesti nuorten tupakoinnin aloittamista.

Tonnistoverouudistuksen johdosta verotuotot vähenevät 10 milj. eurolla.

Palkkatulon veroaste, %

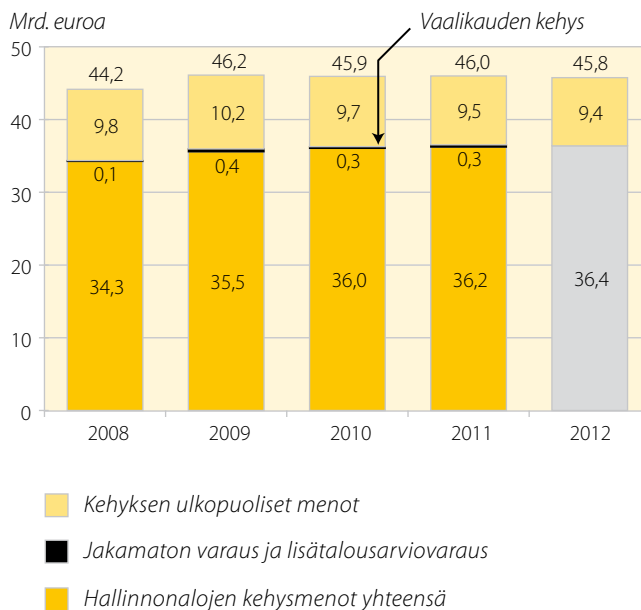
Keskituloinen palkansaaja

Talousarvioesitys vaalikauden menokehyyksen mukainen

Vastuullisen ja pitkäjänteisen menopolitiikan varmistamiseksi hallitusohjelmaan sisältyy budjettitalouden menojen kehitystä ohjaava koko vaalikauden kattava menosääntö, joka asettaa enimmäismäärän noin 3/4 talousarviomenoista. Menosääntöön ja valtiontalouden kehyyksen ulkopuolelle jäävät suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaisesti muuttuvat menot, kuten työttömyysturvamenot, asumistuki, kansaneläkelaista johtuvat siirrot Kansaneläkelaitokselle sekä valtion osuus toimentulotukimenoista. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehyyksen piiriin niiden perusteisiin tehtyjen muutosten menovaikutusten osalta. Lisäksi kehyyksen ulkopuolelle jäävät valtion velan korkomenot, arvonlisäveromenot, finanssisijoitukset sekä menot, joissa valtio toimii teknisenä suorituksen välittäjänä.

Budjettitalouden menot ja vaalikauden kehys¹⁾

1) Kehyskauden 2009-2012 menot vuoden 2009 hintatasossa ja vuoden 2008 menot vuoden 2008 hintatasossa

Hallituksen ensimmäisessä kehyspäätöksessä vaalikauden kehys asetettiin siten, että se toteuttaa hallitusohjelmassa sovitun 1,3 mrd. euron menolisäyksen vuoden 2011 tasolla. Vuoden 2009 kehystasoksi päätettiin 33,6 mrd. euroa. Koska kehystasoon tehdään vuosittain hinta- ja kustannustasossa sekä talousarvion rakenteessa tapahtuvia muutoksia vastaavat tarkistukset, kehystasoa on maaliskuun 2008 kehyspäätöksen ja vuoden 2009 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä korotettu yhteensä 2 390 milj. eurolla. Tarkistettu menokehys vuodelle 2009 on siten 36,0 mrd. euroa. Jollei tarkistuksia tehtäisi, kehystaso ei vastaisi menopäätöksestä riippumattomia muutoksia ja kehystaso tosiasiallisesti kiristyisi tai löystyisi muutosten suunnasta riippuen. Odottamattomia määrärahatarpeita varten jakamattomaksi varaukseksi vuodelle 2009 jää 121 milj. euroa vuosittaisen 300 milj. euron lisätalousarviovarauksen lisäksi.

Verotulojen kasvu hidastuu

Vuonna 2009 valtion tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 45,9 mrd. euroa, mikä on 0,1 prosenttia vähemmän kuin vuodelle 2008 on budjetoitu. Tämä johtuu mm. mittavista veronkevennyksistä ja ennustetusta talouskasvun hidastumisesta, jotka laskevat verotulojen kasvua 0,9 prosenttiin. Arvonlisäveron ja yhteisöveron tuotot kasvavat jonkin verran; sen sijaan muiden verojen ja veronluontoisten tulojen arvioidaan laskevan hieman vuonna 2009.

Muita kuin verotuloja budjettitalouteen kertyy mm. EU:n talousarviosta, osakkeiden myyntituloista, osinko- ja korkotuloista, veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista sekä valtion talousarvion ulkopuolisten rahastojen siirroista ja liikelaitosten voitontuloutuksista. Vuonna 2009 osinkotuloja arvioidaan kertyvän 1 350 milj. euroa. Budjettitalouden ulkopuolisista rahastoista talousarvioon siirretään 1 632 milj. euroa ja valtion liikelaitosten voittovaroja tuloutetaan budjettitalouteen noin 196 milj. euroa.

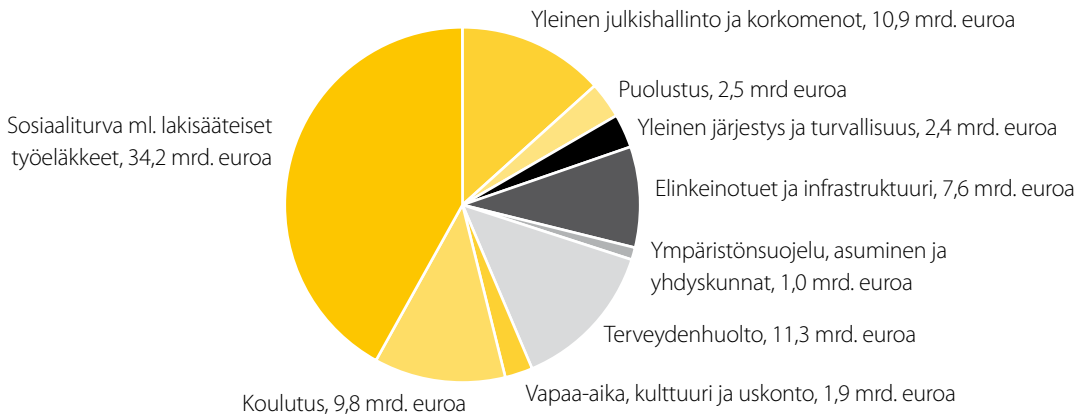
Ansiotuloverotuksen kevennysten veromenetyksvaikutuksiksi valtiolle arvioidaan olevan runsaat 1,2 mrd. euroa. Eläketulon verotuksen keventämisen arvioidaan vähentävän verotuottoja runsaat 200 milj. euroa. Tupakkatuotteiden veronkorotus lisää verotuottoja 35 milj. eurolla. Puun myyntitulon verotuksen huojennus vähentää verotuottoja 105 milj. eurolla ja ensiharvennushakkuiden verovapaus 5 milj. eurolla. Lisäksi lokakuussa 2009 tapahtuva ruuan arvonlisäveron keventäminen 17 prosentista 12 prosenttiin vähentää vuoden 2009 verotuottoa 40 milj. eurolla.

Budjettitalouden määrärahat, mrd. euroa				
	2006 Tilinpäätös	2007 Tilinpäätös	2008 Budjetoitu	2009 Esitys
TULOT				
Tulovero ¹⁾	12,9	14,4	14,8	14,5
Muut verot	21,8	22,4	23,7	24,4
Muut tulot — joista omaisuuden myyntituloja	6,3 (1,2)	6,5 (0,9)	8,0 (0,4)	7,0 (0,4)
Yhteensä	41,0	43,2	46,5	45,9
Nettolainanotto ja velanhallinta	-	-	-	-
TULOT YHTEENSÄ	41,0	43,2	46,5	45,9
MENOT				
Kulutus- ja sijoitusmenot	13,1	13,6	15,0	15,4
Siirtomenot — joista kunnille	24,1 (8,1)	24,4 (8,5)	26,9 (9,5)	27,8 (10,2)
Valtionvelan korot ja muut menot	2,3	2,3	2,4	2,5
Yhteensä	39,4	40,3	44,3	45,7
Valtionvelan vähentäminen	1,5	2,9	2,2	0,2
MENOT YHTEENSÄ	40,9	43,3	46,5	45,9

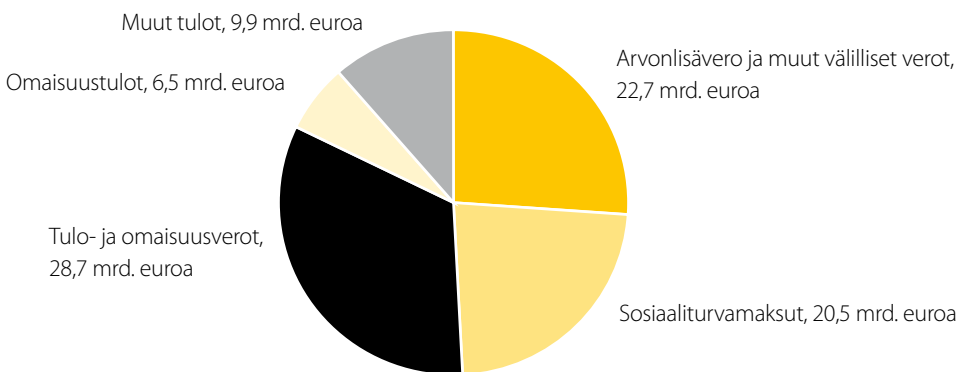
¹⁾ Ennen vuotta 2007 tulo- ja varallisuusvero

Mihin veroeurot käytetään?

Julkisyhteisöjen menot vuonna 2006, 82 mrd. euroa (48,9 % BKT:sta)

Mistä veroeurot tulevat?

Julkisyhteisöjen tulot vuonna 2006, 88 mrd. euroa (52,9 % BKT:sta)

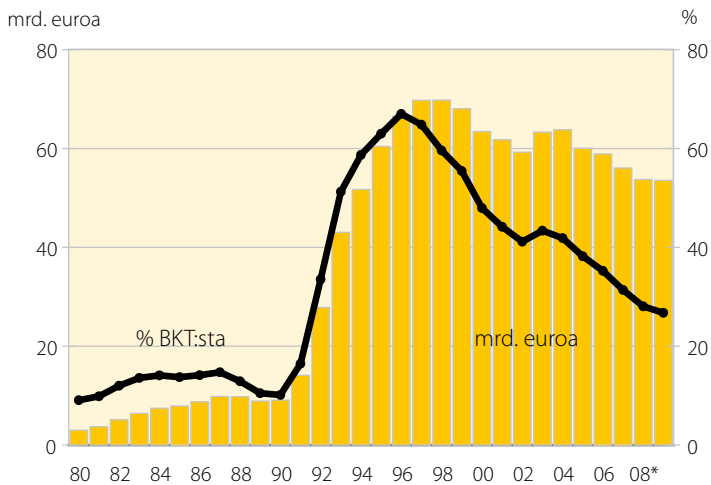

Budjetti lievästi ylijäämäinen

Valtion talousarvioesitys vuodelle 2009 on lievästi eli noin 153 milj. euroa ylijäämäinen. Kansainvälisen talouskasvun hidastuminen ja kotimaista taloutta elvyttävät veronkevennykset heijastuvat ylijäämän supistumisena noin 1,6 miljardilla eurolla vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Valtiontalous käsittää budjettitalouden lisäksi yksitoista valtion talousarvion ulkopuolista rahastoa, joista suurimpia ovat Valtion eläkerahasto (VER) ja Valtion asuntorahasto (VAR). Vuonna 2009 rahastotalouden arvioidaan olevan 1,4 mrd. euroa ylijäämäinen.

Vuoden 2009 lopussa valtionvelan määräksi arvioidaan noin 54 mrd. euroa, jolloin velan suhde bruttokansantuotteeseen alenee vajaaseen 27 prosenttiin. Korkomenojen arvioidaan yleisen korkotason nousun seurauksena kasvavan hieman vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Korkomenoihin kuluu noin 2 395 milj. euroa eli enemmän kuin oikeusministeriön ja sisäasiainministeriön hallinnonalojen menoihin yhteensä.

Valtionvelka

Valtiontalouden EU-tulot ja -menot vuosina 2007-2009

Maksut EU:n budjettiin

Suomen valtiontalouden arvioidaan maksavan vuonna 2009 EU:n budjettiin 1 825 milj. euroa. Vuoden 2009 talousarvioesityksen maksut EU:lle on arvioitu olettaen, että EU:n uusi omien varojen päätös astuu takautuvasti voimaan vuoden 2009 alusta lukien, jolloin maksut nousevat vuosien 2007–2008 osalta 110 milj. euroa ja vuoden 2009 osalta 57 milj. euroa. Suomen maksut kasvavat kaiken kaikkiaan 170 milj. euroa vuoden 2008 maksuihin verrattuna. Suomen osuus Yhdistyneen Kuningaskunnan maksuhelpotuksen rahoituksesta vuonna 2009 arvioidaan olevan 160 milj. euroa, joka on noin 9 % Suomen maksuista EU:lle.

Tulot EU:n budjetista

Suomen valtiontalouden arvioidaan saavan tuloja vuonna 2009 EU:n budjetista 1 172 milj. euroa, mikä on 190 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2008 talousarviossa on arvioitu saatavan. Rakennepoliittisen tuen arvioidaan vuonna 2009 alenevan tämänvuotiseen verrattuna noin 122 milj. euroa, josta vajaa puolet aiheutuu Suomeen rahoituskehyskaudella 2007–2013 kohdentuvan alue- ja rakennepoliittisen tuen vähenemisestä ja reilu puolet vuoden 2007 alussa alkaneen ohjelmakauden käynnistymisen viivästyemisestä. Maataloustuen arvioidaan alenevan noin 73 milj. euroa, mikä johtuu lähinnä vuosina 2007 ja 2008 maksetuista Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston ennakosta.

Yhteenveto valtion ja EU:n välisistä maksuvirroista vuosina 2007-2009 (milj. euroa)

	2007 Tilinpäätös	2008 Budjetoitu	2009 Esitys
VALTIONTALouden MENOT			
Budjettitalous	1 504	1 655	1 825
ALV-maksu	261	262	251
BKTL-maksu	1 067	1 198	1 360
Yhdistyneelle Kuningaskunnalle myönnettävän maksuhelpotuksen rahoitus	132	141	160
YHTEENSÄ	1 460	1 601	1 771
Euroopan kehitysrahasto	44	54	54
Rahastotalous	-	-	-
YHTEENSÄ	1 504	1 655	1 825
VALTIONTALouden TULOT			
Budjettitalous	1 301	1 349	1 159
Maataloustuki	925	968	895
Rakennepoliittinen tuki	295	304	182
Tullien yms. kantopalkkio	50	52	57
Muut tulot	31	25	25
Rahastotalous	45	12	13
Interventiorahasto	29	1	4
Maatilatalouden kehittämisrahasto	16	11	9
YHTEENSÄ	1 346	1 361	1 172
EU:n puolesta kannetut tullit, maatalous- ja sokerimaksut	149	159	167

Tulevaisuuden haasteisiin vastataan

Energia- ja ilmastopolitiikka

Euroopan unioni on sitoutunut yksipuolisesti vähentämään 20 prosentilla kasvi-huonekaasupäästöjään vuoteen 2020 mennessä vuoden 1990 tasosta ja kasvattamaan uusiutuvan energian osuutta 20 prosenttiin koko unionin alueella vuoteen 2020 mennessä. Hallitus valmistelee hallitusohjelman mukaisesti energia- ja ilmastopoliittisen strategian siten, että velvoitteet, joihin Euroopan unioni on sitoutunut, voidaan Suomen osalta täyttää. Strategiassa esitetään keinot, joilla samaan aikaan turvataan energian säästö, energiatehokkuuden parantaminen, energian saatavuus, energiaomavaraisuuden kohentaminen ja päästöjen vähentäminen. Vuoden 2009 talousarvioesityksen yhteydessä päätettiin välittömät vuosille 2008 ja 2009 kohdistuvat toimet.

Ilmasto- ja energiastrategian osana asuntojen energiakorjauksia ja ympäristöystävällisiä lämmitystapamuutoksia nopeutetaan nostamalla kotitalousvähennyksen, jota on voinut aiemmin saada asunnon perusparannustöihin enintään 1 150 euroa, enimmäismääräksi 3 000 euroa. Samalla vähennyksen sisällä olleet rajat poistetaan. Vähennyksen nostaminen vähentää verotuloja arviolta 70 milj. eurolla. Tuki helpottaa ja nopeuttaa olennaisesti esim. öljylämmityksen korvaamista pelletti- tai maalämmöllä ja muita korjauksia, jotka ovat myös voimakkaasti nousseiden energiahintojen seurauksena muodostuneet asukkaille taloudellisesti hyvin kannattaviksi. Kun kotitalousvähennys on tulonsaajakohtainen, kahden tulonsaajan perhe voi saada vähennystä 6 000 euroa.

Asuinrakennusten energia-avustusmäärärahaa korotetaan 8 milj. eurolla eli 22 milj. euroksi ja avustukset suunnataan energiatalouden parantamista selvittäviin kuntoarvioihin ja energiatehokkuutta parantaviin investointeihin kerros- ja rivitaloissa sekä muihin kohteisiin, joissa ei voida hyödyntää kotitalousvähennystä.

Uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden investointihankkeiden tukien valtuutta nostetaan 30 milj. eurolla vuonna 2009 yhteensä 56,1 milj. euroon. Myös joukkoliikennettä, energiapuun korjuuta sekä bioenergian tuotantoa ja selvityksiä tuetaan.

Sosiaaliturvauudistus

Hallitus käynnisti hallitusohjelman mukaisen sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen heti kautensa alussa. Uudistusta valmistelemaan asetettiin ns. SATA-komitea jaostoihin. Uudistuksen tavoitteena on työn kannustavuuden parantaminen, köyhyyden vähentäminen ja riittävän perusturvan tason turvaaminen kaikissa elämäntilanteissa. Työmarkkinoiden toimivuuden parantamiseksi arvioidaan myös verotuksen, perusturvan (mukaan lukien asumistuki) sekä työttömyysturvan uudistaminen.

Tukien saajan asemaa parannetaan yksinkertaistamalla ja selkeyttämällä järjestelmää. Uudistus toteutetaan siten, että sosiaaliturvan rahoitus on pitkällä tähtäimellä kestävällä pohjalla. Sosiaaliturvauudistuksen yhteydessä selvitetään myös sosiaali-etuuksien verotus ja asiakasmaksut.

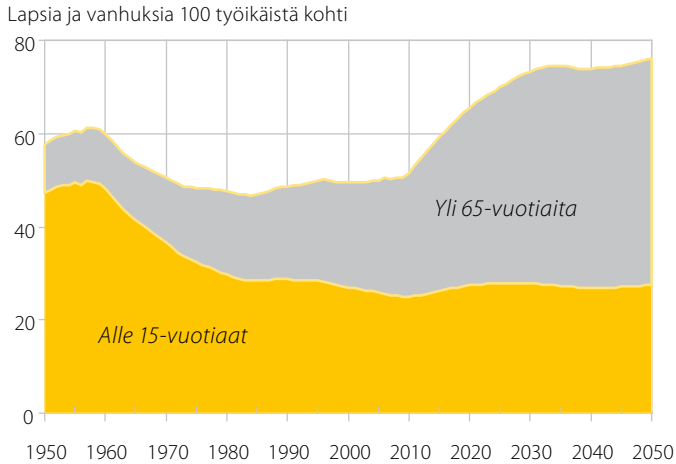
Kokonaisesityksen peruslinjaukset valmistellaan vuoden 2008 loppuun mennessä. Joitakin erillisiä esityksiä annetaan mahdollisesti jo syyskaudella 2008. Täsmennettyjen linjausten talous- ja työllisyysvaikutuksineen on tarkoitus olla käytettävissä vuoden 2009 helmikuussa ja vuoden 2010 alusta voimaan tulevien lakiehdotusten myöhemmin keväällä. Muilta osin sosiaaliturvauudistus valmistellaan vuoden 2009 loppuun mennessä.

Ikääntyminen ja tuottavuus

Suomessa väestö ikääntyy nopeammin kuin missään muussa EU-jäsenvaltiossa. Työikäinen väestö alkaa supistua jo vuonna 2010. Samanaikaisesti seniori-ikäisten lukumäärä kasvaa jyrkästi. Työikäisen väestön arvioidaan vuoteen 2040 mennessä vähenevän 230 000 hengellä ja yli 65-vuotiaiden määrän nousevan 670 000 hengellä. Tämä on haaste julkiselle taloudelle, mihin pyritään vastaamaan valtion kurinalaisella finanssipolitiikalla, velkaantuneisuutta ja korkomenoja vähentämällä, rahastoimalla työeläkkeitä ja tekemällä eläkkeiden rahoituksen kestävyyttä parantavia uudistuksia. Näiden lisäksi merkittävään asemaan nousee mm. kunta- ja palvelurakennemuutos, jolla pyritään hidastamaan julkisen sektorin työvoimatarvetta ja hyvinvointipalvelujen menojen kasvua sekä lisäämään talouskasvun edellytyksiä.

Valtionhallinnon tuottavuutta kohennetaan rakenteita, tietotekniikan käyttöä ja prosessien kehittämistä koskevilla toimilla, joiden tavoitteena on pysyvästi vähentää henkilöstötarvetta ja parantaa työvoimakilpailukykyä, hillitä menojen kasvua ja lisätä voimavarojen uudelleenkehittämis mahdollisuuksia.

Väestöllinen huoltosuhde 1950-2050

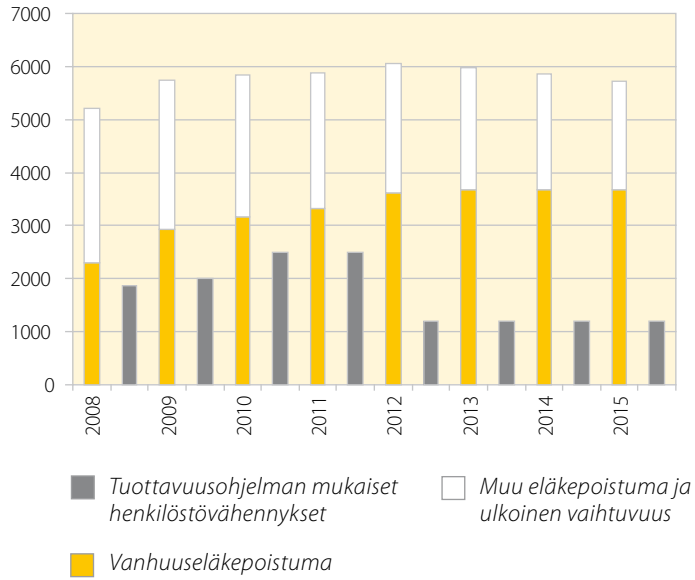
Lähde: Tilastokeskus

Hallitus on sitoutunut siihen, että valtion työvoiman tarve on vuonna 2011 kaikkiaan 9 645 henkilötyövuotta (n. 8 %) pienempi kuin vuonna 2005. Tästä arvioidaan vuoden 2008 loppuun mennessä toteutetuksi noin 2 600 henkilötyövuotta. Vuonna 2009 vähenemistavoite on noin 1940 henkilötyövuotta. Se voidaan toteuttaa henkilöstön luonnollista vaihtuvuutta hyödyntäen, sillä eläkkeelle siirtymisen takia tai muista syistä valtion henkilöstöstä arvioidaan poistuvan vuodessa yli 5 500 henkeä.

Hallitus on kevään 2008 kehyspäätöksessä päättänyt jo tehtyjen tuottavuuspäätösten toimeenpanon rinnalla käynnistettävistä uusista tuottavuustoimenpiteistä. Tavoitteena on parantaa uusilla toimenpiteillä tuottavuutta edelleen siten, että valtion henkilöstömäärä supistuu lisäksi yhteensä 4 800 henkilötyövuodella pääosin vuosina 2012-2015.

Valtion henkilöstön poistumaennusteet ja tuottavuusohjelman henkilöstövähennykset

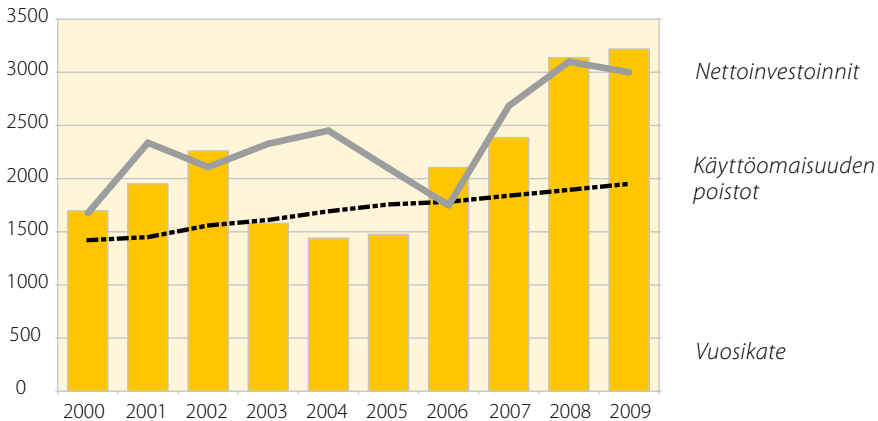
Henkilötyövuotta

Kuntatalouden hyvän tilanteen uhkana heikentyneet talousnäköymät

Kunnat järjestävät asukkailleen peruspalvelut, joista tärkeimmät liittyvät koulutukseen sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Palvelut rahoitetaan pääasiassa kuntien verotuloilla, joita kertyy kunnallis- ja kiinteistöveroista sekä osasta yhteisöveron tuottoa. Yhteensä kuntien verotulot ovat noin 18,0 mrd. euroa vuonna 2009. Valtio rahoittaa kuntien peruspalveluja valtionapujen kautta yhteensä 9,3 mrd. eurolla vuonna 2009. Veroperustemuutoksista johtuvat verotulomenetykset kompensoidaan kunnille täysimääräisesti sosiaali- ja terveysministeriön valtionosuuksia korottamalla. Kuntien valtionavut määräytyvät pääosin laskennallisin perustein ja ovat kunnan tuloina yleiskatteisia, eli kunta voi harkintansa mukaan päättää niiden käytöstä. Kuntien tehtävien ja veloitteiden rahoituksen tasapainoa tarkastellaan peruspalveluohjelmassa ja siihen liittyvässä vuosittaisessa peruspalvelubudjetissa, joka on osa valtion kehys- ja talousarviomenettelyä. Budjettiin sisältyvien toimenpiteiden arvioidaan kokonaisuudessaan parantavan kuntien rahoitusasemaa vuoteen 2008

Kuntien vuosikate, poistot ja nettoinvestoinnit 2000 - 2009, milj. euroa

verrattuna nettomääräisesti 24 milj. euroa ja valtionosuuksien täysimääräiset indeksikorotukset mukaan lukien 328 milj. euroa.

Kuntatalouden tila pysyy talouskasvun hidastumisesta huolimatta varsin hyvänä vuonna 2009, mutta suhdannetilanteen heikentyessä ja epävarmuustekijöiden lisääntyessä riskit kuntatalouden kiristymiselle ovat kasvaneet. Kuntien viime vuosien poikkeuksellisen hyvä verotulojen kasvu voi hidastua yllättävänkin nopeasti. Samalla kuntien menojen kasvu pysyy nopeana, ja työvoiman saantivaikeudet saattavat lisätä palkka- ja ostomenoja vielä ennakoitua enemmän. Käyttötalouden nopean menokasvun rinnalla myös kuntien investointipaineet pysyvät suurina mm. kasvukeskusten infrastruktuuri-investointien, koko kuntakentän suurten peruskorjaustarpeiden sekä rakenneuudistusten täytäntöönpanon edellyttämien investointien vuoksi. Ilman käyttötalouden menokehityksen hillintää sekä investointien kestävästä mitoitus- ja ajoitusta kuntatalouden tila uhkaa jälleen heikentyä. Tällöin kuntien velkaantuminen jatkuisi, ja varautuminen tulevien vuosikymmenien palvelujen kysynnän kasvuun heikentyisi olennaisesti.

Kunta- ja palvelurakenteita uudistetaan keväällä 2007 voimaan tulleen puitelain mukaisesti. Kuntarakennetta vahvistetaan yhdistämällä kuntia ja liittämällä osia kunnista toisiin kuntiin. Tavoitteena on elinvoimainen ja toimintakykyinen sekä eheä kuntarakenne. Kuntien yhdistymistä tuetaan kuntajakolain mukaisesti. Avustus on porrastettu siten, että erityisesti vuonna 2009 toteutettavia yhdistymisiä kannustetaan. Vuoden 2009 alussa toteutuu 32 kuntaliitosta, joissa on mukana 99 kuntaa. Kuntien lukumäärä vähenee 67:llä ja ensi vuoden alussa kuntien määrä on 348. Useissa kunnissa suunnitellaan kuntaliitoksia. Palvelurakenteita vahvistetaan kokoamalla kuntaa laajempaa väestöpohjaa edellyttäviä palveluita ja lisäämällä kuntien yhteistoimintaa. Tavoitteena on varmistaa koko maassa laadukkaat ja kansalaisten saatavilla olevat palvelut.

Kuntatalouden termejä

VUOSIKATE on kunnan tulojen (verot, maksut & valtionavut) ja juoksevien menojen erotus.

KÄYTTÖOMAISUUDEN POISTOT kuvaavat keskimääräistä vuosittaista korvausinvestointitarvetta.

NETTOINVESTOINNEILLA tarkoitetaan investointien omahankintamenoa, joka saadaan vähentämällä käyttöomaisuuden hankintamenoista niihin saadut rahoitusosuudet.

Poimintoja vuoden 2009 budjettiesityksestä

Tulot

- Työn verotusta kevennetään noin 870 milj. eurolla. Lisäksi kompensoidaan ansiotason nousun verotusta kiristävää vaikutusta noin 160 milj. eurolla ja valtion tuloveroasteikkoon tehdään 4 prosentin suuruinen inflaatiotarkistus, noin 340 milj. euroa.
- Valtio- ja kunnallisverotuksen eläketulovähennystä korotetaan ja eläkeläispuolisoiden kunnallisverotuksen eläketulovähennyksen enimmäismäärä säädetään määräytyväksi yksinäisen henkilön täyden kansaneläkkeen pohjalta. Näistä aiheutuva verotuottomenetyks on runsaat 200 milj. euroa, josta valtion osuus on runsaat 50 milj. euroa.
- Kotitalousvähennyksen enimmäismäärää korotetaan 3 000 euroon ja sisäinen jako remontti- ja hoitotyön väliltä poistetaan. Muutos vähentää verotuloja arviolta 70 milj. euroa, josta valtion osuus on noin 43 milj. euroa.
- Tupakan verotusta korotetaan siten, että savukkeiden vero nousee 10 % ja sätäkätupakan vero 25 %. Korotukset lisäävät verotuottoja 35 milj. euroa.
- Puun myyntitulon verotusta huojennetaan koskien takautuvasti 1.4.2008 jälkeen tehtyjä puukauppoja. Ajalla 1.4.2008 - 31.12.2009 puun myyntitulosta 50 % on verovapaata tuloa. Tämän arvioidaan vähentävän valtion verotuloja 105 milj. euroa vuonna 2009.
- Ruuan arvonlisäveron alentaminen toteutetaan 1.10.2009. Tämä vähentää arvonlisäverotuloja arviolta 40 milj. euroa vuonna 2009 ja sen jälkeen vuositasolla 0,5 mrd. euroa. Osa tästä palautuu verotuloina takaisin kasvaneen yksityisen kulutuksen ansiosta.

Menot

- Kehitysyhteistyömäärärahoiksi ehdotetaan yhteensä 915,6 milj. euroa, joka on noin 0,46 % suhteessa bruttokansantuloon.
- Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoon ehdotetaan 8,2 milj. euroa lisämäärärahaa.
- Poliisitoimen menoihin ehdotetaan 660 milj. euroa, mikä on 23 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2008 varsinaisessa talousarviossa.
- Tuottavuutta lisäävien tietotekniikkahankkeiden, muiden tuottavuushankkeiden sekä eräiden keskeisten tietojärjestelmien kehittämisen rahoitukseen on eri hallinnonaloilla tapahtuvan tavanomaisen rahoituksen lisäksi varattu yhteensä 25 milj. euroa ja muihin tuottavuuden edistämishankkeisiin 5 milj. euroa. Valtion IT-strategian kärkihankkeiden toimeenpanoon on varattu 15,5 milj. euroa.
- Kuntien yhdentymisavustuksiin, kuntajakoon sekä kuntien yhteistoiminnan tukemiseen ehdotetaan 142 milj. euroa, missä on kasvua 98 milj. euroa vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Määrärahassa on varauduttu 32 kuntaliitokseen vuonna 2009.
- Työnantajien saamaan matalapalkkatukeen ehdotetaan 100 milj. euroa.
- Opiskelijoiden opintotuen asumislisästä poistetaan tarveharkinta puolison tulojen perusteella. Uudistuksen kustannus on 1,8 milj. euroa.
- Suomen akatemian tutkimusmäärärahoja koskevaan myöntämisvaltuuteen ehdotetaan lisäystä 12,9 milj. euroa.
- Perustienpitoon osoitetaan 510,6 milj. euroa ja tieverkon kehittämisinvestointeihin ehdotetaan 246,4 milj. euroa. Uusina hankkeina aloitetaan vuonna 2009 Lusi-Mikkeli-tien parantaminen, Kehä III:n parantaminen ja Kilpilahden uusi tieyhteys.
- Perusradanpidon menoiksi arvioidaan 355,8 milj. euroa. Ratamaksun ja muiden tulojen johdosta talousarviosta rahoitettava perusradanpidon nettomäärärahatarve on 303,1 milj. euroa. Rataverkon kehittämishankkeisiin ehdotetaan 163 milj. euroa. Uusina hankkeina aloitetaan Kehäradan toteuttaminen ja Seinäjoki-Vaasa –radan sähköistäminen.

- Vesiväylänpitoon osoitetaan 62 milj. euroa. Uutena hankkeena aloitetaan Pietarsaaren meriväylän parantaminen.
- Liikenteen tukemiseen ja ostopalveluihin ehdotetaan yhteensä 200,5 milj. euroa, josta merenkulun ja muun vesiliikenteen edistämiseen osoitetaan 100,2 milj. euroa, joukkoliikenteen palvelujen ostoihin ja kehittämiseen 60,2 milj. euroa, junien kaukoliikenteen ostoihin 31,4 milj. euroa sekä saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostoihin ja kehittämiseen 7,9 milj. euroa.
- Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tuen myöntämisvaltuudeksi ehdotetaan 44 milj. euroa, josta 12 milj. euroa varataan käytettäväksi talouden rakennemuutosten työllisyydelle ja tuotantotoiminnalle aiheuttamien häiriöiden lieventämisen edellyttämiin avustuksiin.
- Lapsilisää ehdotetaan korotettavaksi 10 eurolla kalenterikuukaudessa 3. lapsesta alkaen 1.1.2009 lukien. Uudistuksen kustannusvaikutus on 17,0 milj. euroa vuodessa.
- Lasten kotihoidon tuen hoitorahaa ehdotetaan korotettavaksi 20 eurolla kuukaudessa ja yksityisen hoidon tukea 22,67 eurolla kuukaudessa. Korotusten jälkeen alle 3-vuotiaan lapsen hoitoraha on 314,28 euroa ja yksityisen hoidon tuki 160,00 euroa kuukaudessa.
- Sairaus- ja vanhempainrahojen sekä kuntoutusrahojen vähimmäismääriä ehdotetaan korotettavaksi työmarkkinatuen tasolle 1.1.2009. Uudistuksen kustannuksiksi arvioidaan noin 41 milj. euroa vuodessa. Korotus on noin 170 euroa kuukaudessa, minkä jälkeen vähimmäismääräisen päivärahaetuuden määrä on noin 550 euroa kuukaudessa.
- Sairausvakuutuslakia ja lääkelakia ehdotetaan muutettavaksi vuonna 2009 siten, että viitehintajärjestelmä otetaan käyttöön lääkkeiden korvausjärjestelmässä ja lääkevaihto ulotetaan koskemaan vuoden 2006 lääkelain muutoksella lääkevaihdon ulkopuolelle jääneitä valmisteita. Nämä uudistukset vähentävät arvioiden mukaan lääkekorvausmenoja vuonna 2009 noin 19,5 milj. eurolla ja myöhemmin vuositasolla 26 milj. eurolla.
- Apurahansaajien sosiaaliturva järjestetään Maatalousyrittäjien eläkelaitoksessa 1.1.2009 lukien siten, että apurahansaajille järjestetään oikeus eläke- ja tapaturmaturvaan, sairauspäivärahan MELA -turvaan ja ryhmähenkivakuutukseen. Valtiolle arvioidaan aiheutuvan tästä kustannuksia 1,6 milj. euroa vuodelle 2009.

- Työttömän peruspäivärahaa korotetaan elinkustannusten muutosta vastaavasti. Täysimääräinen peruspäiväraha on vuonna 2009 arviolta 25,56 euroa päivältä. Keskimääräisen ansiopäivärahan arvioidaan nousevan 49,6 eurosta 51,6 euroon vuonna 2009.
- Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuksien lisäyksestä 21,3 milj. euroa liittyy hallitusohjelman mukaisiin kehittämistoimenpiteisiin, kuten ikäihmisten palvelujen laatusuositusten mukaiseen toiminnan käynnistämiseen, vaikeavammaisten henkilökohtaisen avun järjestämiseen sekä sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin ikärajan alentamiseen 75 vuotta täyttäneisiin.
- Valtionavustuksena kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin esitetään 25,8 milj. euroa, jossa on lisäystä 1 milj. euroa vuoteen 2008 verrattuna. Määrärahasta on tarkoitus käyttää 2 milj. euroa pitkäaikaisasunnottomien tukipalvelujen järjestämiseen ja 2 milj. euroa lasten ja nuorten psykiatristen palvelujen kehittämiseen sekä 10 milj. euroa työhyvinvointia edistäviin hankkeisiin.
- Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden suojeleohjelmaa (METSO) on varauduttu jatkamaan 2008-2016. Tähän tarkoitukseen on varattu lisämäärärahoja yhteensä 65,8 milj. euroa vuosina 2009-2012, mistä 3,7 milj. euroa vuonna 2009. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle suunnataan hallituksen metsäpaketin mukaisesti lisärahaa 3,8 milj. euroa.
- Sosiaaliseen vuokra-asuntotuotantoon osoitetaan korkotukilainavaltuuksia noin 6 000 vuokra-asunnon rakentamista varten yhteensä 920 milj. euroa eli 250 milj. euroa enemmän kuin 2008. Lisäksi ehdotetaan 250 milj. euron takausvaltuutta noin 2 000 uuden vuokra-asunnon rakentamiseen uudella sosiaalisten ja vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen väliin sijoittuvalla mallilla.
- Asuntojen rakentamista erityisryhmille kuten asunnottomille ja vammaisille kannustetaan 85 milj. euron avustuksilla.
- Taloudellisissa vaikeuksissa olevien vuokratuotantoyhtiöiden avustus laajennetaan koskemaan korkotukivuokratuloja. Aravalainojen yhdistämistä ja vaihtamista pankkilainaksi helpotetaan valtioneuvostokautella, minkä yhteydessä asuntojen säilyminen vuokra-asuntokäytössä turvataan.
- Asunto-osakeyhtiöalojen energiakorjauksiin otetaan käyttöön korkotukilaina, jossa korkotukilainan enimmäisosuus rakennuskustannuksista on 50 %.

